

Den første cirkumpolare ungdomskonference for oprindelige folk

Af Claus Oreskov

I dagene 7.-9. april 1994 samledes unge fra Sibirien, Alaska, Canada, Grønland og Sameland på Tidens Højskole i Hørsholm til den første cirkumpolare ungdomskonference for oprindelige folk. Hovedtemaet på konferencen var det sårbare arktiske og subarktiske miljø, herudover diskuteredes: sprog, uddannelse, økonomi, lovgivning og selvbestemmelse for bare at nævne nogle af de mange temaer, der blev debatteret på konferencen.

Arrangørerne af konferencen var Danmarkimi Kalaallit Ilinniagaqartut Kattuffiat (DKIK), som er en sammenlutning af grønlandske studerende i Danmark, og den Internationale Arbejdsgruppe for Oprindelige Folks Anliggender (IWGIA) med støtte og hjælp fra Sáminuorra, en samisk ungdomsorganisation i Sverige, og Samerådet, som er en paraplyorganisation for sameerne i Norge, Sverige, Finland og Rusland.

Baggrunden for konferencen

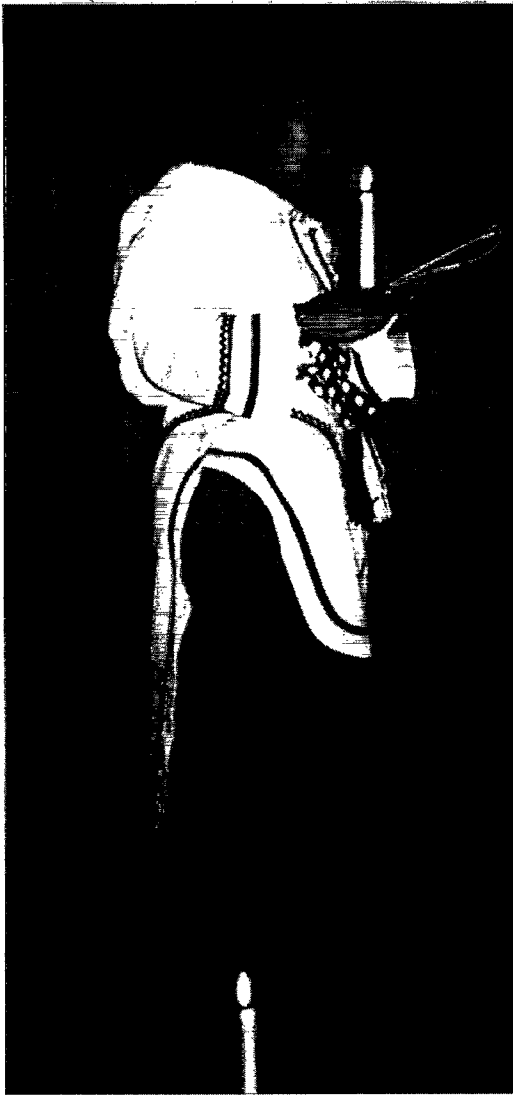
Folkene i den cirkumpolare region deler mange fælles livsbetingelser ikke mindst på miljøområdet. Tydeliggjort geografisk ved et fælles luftrum og et fælles

hav. Hertil kommer en række parallelle klimatiske, zoologiske, botaniske, forstmæssige (taigaen) og økologiske fænomener. Der er således mange grunde til at betragte regionen under ét. Politisk er den cirkumpolare region imidlertid delt imellem 8 nationalstater: Island, Norge, Sverige, Finland, Rusland, USA, Canada, Grønland/Danmark.

For at løse de fælles miljøproblemer i det cirkumpolare område indledte de 8 arktiske nationer et miljø samarbejde i 1991 kaldet AEPS, Arctic Environmental Protection Strategy (se Grønland nr. 7-8 1993. Henrik Elling: Ministerkonference i Grønland om den Arktiske Miljøstrategi). Samme år indledtes et cirkumpolart samarbejde imellem oprindelige folks ledere.

Ungdommen i Arktis udgør ca. 50 % af befolkningen, og arrangørerne så det som en naturlig ting at inddrage ungdommen i den igangværende cirkumpolare debat.

Claus Oreskov er antropolog og har i en lang årrække været tilknyttet IWGIA, hvor man i 1987 oprettede en arktisk gruppe.

Anni Woetaluktuk læser op af en fælles deklARATION på inuktitut. Foto: Erik Fleischer.

Konferencens struktur

Hver dag indledtes med en gæstetaler, som var en erfaren indfødt politiker. De indbudte gæstetalere var Henriette Rasmussen, arbejds- og socialminister i Grønlands Hjemmestyre, Julie Kitka, præsident i Alaska Federation of Natives (AFN), som er en sammenslutning

af de 3 indfødte folk i Alaska: inuit, indianere og aleut, og Lars-Anders Baer, vicepræsident i Samerådet. Resten af formiddagen og den tidlige eftermiddag blev brugt til at arbejde i forskellige workshops. Sidst på dagen fremlagdes resultaterne fra workshopene med efterfølgende diskussion i plenum.

Nuunu Frederiksen fra grønlandske studerende i København sagde bl.a. i sin åbningstale:

»Vi repræsenterer mange forskellige folk, og vores kulturer er forskellige, men vi har det til fælles, at vi alle kommer fra den cirkumpolare region. Vi kan derfor bruge hinanden både kritisk og i solidaritet.«

Konferencen kom i høj grad til at bære præg af deltagernes interesse for hinandens kulturer, regioner og erfaringer. For mange var det første gang, de fik en mulighed for at tale med nogle af deres cirkumpolare naboer.

Miljøet og industriel udvikling

Miljødebatten drejede sig især om, hvordan man finder en balance imellem den traditionelle livsstil og en moderne tilværelse, med alt hvad det indebærer af mekanisering og pengeøkonomi. Der var en bred enighed om, at det ikke længere var muligt at ernære sig udelukkende af en subsistensøkonomi. I dag er det sådan, at der er store økonomiske omkostninger forbundet med jagt- og fangstvirksomhed. Brugen af joller, brændstof, våben og ammunition, sne-scootere ect. er alt sammen noget, der forudsætter en økonomisk base. Alternativet er for mange en fornuftig udnyttelse af mulige industrielle aktiviteter.

Vil industriel udvikling i det cirkumpolare område medføre nogen miljømæssig og økonomisk gevinst til de lokale beboere? Vil industriel udvikling kunne sikre en økonomisk base for en fortsat fangerkultur? Det var nogle af spørgsmålene, de unge stillede sig selv. At der er brug for en vis industriel udvikling, var man stort set enige om. Hvor grænserne for en sådan udvikling skulle gå, kunne man ikke enes om. En

Tarra Katuk Paqualak MacLean læser deklARATIONEN på inupiat. Foto: Erik Fleischer.

Lise Monica Aslaksen læser deklARATIONEN på nord-samisk. Foto: Erik Fleischer.

uenighed der på mange måder afspejlede de store regionale og økonomiske forskelle i den cirkumpolare region.

Det blev også påpeget, at den økonomiske basis hang intimt sammen med mulighederne for selvstyre. Økonomisk uafhængighed gik forud for sand politisk uafhængighed. Vigtigheden af en selvstændig økonomi blev også fremhævet som et middel til at gennemtrumfe egne meninger i miljøspørgsmål.

Industriel udvikling blev opfattet som potentiel farlig for miljøet. Hovedårsagen var erfaringerne med det store olieudslip i Alaska fra Exxon Val-

dis (se Grønland nr. 3-4 1989 »Olie på vandene« af Jens Brøsted og Mads Fægteborg). Balancerede fangst- og jagtaktiviteter, som de altid har foregået i det cirkumpolare område, blev derimod betragtet som i harmoni med økosystemet. Miljøbevarelse, økonomisk udvikling og politisk selvstyre opfattedes som sammenhængende, og enhver løsningsmodel bør derfor inkludere dem alle.

Industriel udvikling var ikke den eneste løsning. Andre muligheder blev nævnt heriblandt: Øko-turisme, tømmerflådeture, fisketure, turistlejre, hvor turisterne blev undervist i en subsistenslivsstil, hundslædeture, kajakroning, filmproduktioner, dvs. at man i fremtiden ville lade de mange filmproducenter, der sværmer i det cirkumpolare område, betale for produktet.

Uddannelse, kultur og sprog

Uddannelses- og sprogdebatten afspejlede bevidstheden om at forholde sig til to værdisæt: en oprindelig kultur, der er meget lokalt orienteret, og en moderne international orienteret kultur. Intellectuel viden blev sat overfor traditionel viden, og der var bred enighed om at integrere de to. Det måtte bare ikke ske på den traditionelle videns bekostning. Derfor blev det bl.a. foreslået, at skolerne skulle fremhæve de oprindelige folks egne kulturer og sprog. Det blev anbefalet, at lande med oprindelige befolkninger i undervisningen integrerede traditionelle kundskaber med de akademiske discipliner.

Cirkumpolare folk skal selv kontrollere deres egne skolesystemer, og al basisviden skal kunne læres i ens egen

hjemegn. Uddannelsen skal være af en kvalitet, der er kompetancegivende i andre byer og lande.

Problematikken omkring sproget afspejlede mange parallelle forhold og erfaringer de cirkumpolare folk imellem. Alle havde de gennem kolonitiden oplevet en tiltagende ødelæggelse af deres egne sprog til fordel for nationalstaternes sprog. En delegeret fra Sameland kunne fortælle, at hun ikke kunne arbejde med rendrift, fordi hun ikke havde lært samisk. Et godt eksempel på hvordan sprogkundskaberne griber ind i sociale og kulturelle sammenhænge. Det blev anbefalet, at man i undervisningen i tosprogede lande ikke begynder at undervise i 2. sprog, før det første er fuldstændig indlært.

Sundhed og socialisering

Socialiserings-arbejdsgruppen kom med nogle dystre vurderinger. Seksuelt overførte sygdomme, alkoholisme og dårlige sociale forhold er noget, der har ramt alle cirkumpolare samfund. Seksuelt overførte sygdomme heriblandt HIV er for opadgående i Alaska og Canada. Russisk Sameland har ingen tilfælde af registrerede HIV. I Grønland er kurven for seksuelt overførte sygdomme faldende takket været en massiv oplysningskampagne. På Tjukotka halvøen i Sibirien forekommer påfaldende mange tilfælde af cancer. Radioaktiv forurening har ophobet sig i fødekæden, og især de befolkninger, der spiser meget renkød, er udsatte.

Arbejdsløshed ser ud til at være et stort problem for samtlige lande. De unge mente ikke, der blev afsat ressour-

Fra venstre Peter Bille Larsen (IWGIA) og Christo Rasmussen (formand for DKIK) læser deklARATIONEN, mens Kasaluk Qavigaq ser til. Foto: Erik Fleischer.

cer nok til at løse dette påkrævende problem.

Arbejdsgruppen håbede, at det i fremtiden ville blive muligt med flere integrerende sociale programmer for unge, voksne og ældre. Behøvet for en stærk kulturel base blev kraftigt fremhævet, som en platform hvorfra den enkelte kunne komme videre med sit eget liv. De lokale samfund blev opfordret til at forebygge problemerne, i stedet for først at beskæftige sig med dem, når de tårnede sig op.

Det blev anset for væsentligt, at der blev etableret flere steder, hvor den lokale befolkning kunne mødes og dele erfaringer og debattere. Måske havde nogle af arbejdsgruppens deltagere arkitekt Naja Rosing Asvids visioner om en svømmehal som socialt samlingssted i tankerne?

Konferencen vedtog 3 resolutioner: Om selvbestemmelse, om sprog og militarisering.

Kulturelle aktiviteter

Billedkunstnere blandt konferencedeltagerne udstillede sammen med andre cirkumpolare kunstnere, der venligst havde lånt os eksempler på deres kunst. Grønland var repræsenteret ved Aka Høeg, Naja Abelsen, Nikku Olsen og Karen Jessen. De sidste to fra kunsthøjskolen i Nuuk. Aka Høegs grafiske billedkunst var som altid en stærk kunstnerisk oplevelse. De unge grønlandske kunstnere viste med deres billeder, at de kan garantere for videreførelse af den kvalitet som grønlandsk billedkunst er kendt for.

Af andre inuit kunstnere var Taqralik Partridge fra Nunavik (Canada) repræsenteret med et enkelt billede, der også på en stærk måde viste, hvad ung kunst formår på disse breddegrader. Fra Kare-suando i Sameland udstillede Ulrika Tapio tre oliemalerier. Ulrika Tapios billeder er både i motiv og farvevalg umis-

Fra venstre Taqlik Partridge (Nunavik, Canada), Bibi Nielsen (Grønland) og Linda Brown (Ontario, Canada). Foto: Claus Oreskov.

Fra venstre i bageste række Kasaluk Qavigaq, Lars Anders Baer (vicepræsident i Samerådet). Forreste række fra venstre Ylva Gustafson (Saminuorra), Claus Oreskov, som i sin tid fik ideen til den første cirkumpolare ungdomskonference for oprindelige folk, samt en journalist fra Sameradioen i Karasjok.

kendeligt samiske, malet med en fremragende ekspressionistisk pensel.

Fra alle egne af den cirkumpolare region havde de unge medbragt kunsthåndværk, der afspejlede en kulturel mangfoldighed af stilarter og en overvældende kreativitet. Her var side om side en danskappe fra haida indianerne og smukke samiske dolke og armbånd med tinbroderier. Der var eksemplere på elegant skindsyning og broderier fra atabaskerne i det indre Alaska og ligeledes eksemplere på inuits berømte kunsthåndværk. Udstillingen rummede traditionelle inuitdragter såvel som nye sælskindspelse fra Great Greenland. Her

var også prøver på design fra Bibi Nielsen og Nina Motzfelt, lige udgået fra Designskolen i København.

Naja Rosing Asvid anskueliggjorde sine visioner om arktisk arkitektur i tekst, billeder og modeller. Hun holdt et foredrag om arktisk arkitektur den ene aften. Det var meget inspirerende for de unge cirkumpolare folk at høre Najas ideer om en særegen arktisk arkitektur. Naja Rosing Asvids udgangspunkt er naturens egne former og rumvirkninger plus en hel del inspiration fra den gamle eskimoiske kultur.

Der var samisk teater og joik ved Cecilia Persson og Kirstin Solberg. Herud-

over optrådte flere unge spontant om aftnerne med traditionelle sange og trommedanse.

Udover de unges egne bidrag havde vi nogle »ældre« kunstnere med til at underholde: Kasaluk Qavigaq, der åbnede konferencen med traditionelle trommedanse fra Thule, og den grønlandske rockgruppe Inua, som afsluttede konferencen med en forrygende rockkoncert der bl.a. bød på musik fra eget repertoire, Rolling Stones og Sume.

Fremtiden

Til at varetage fremtidige aktiviteter blev der oprettet et kontaktnetværk, som kom til at hedde Indigenous Circumpolar Youth Network (ICYN).

Netværket skal bl.a. være med til at skabe en solidaritets platform i politiske anliggender. Danne en bevidsthed omkring regionale spørgsmål og muliggøre spredning af information som et middel til større viden om regionen og styrkelse af kulturelle bånd.

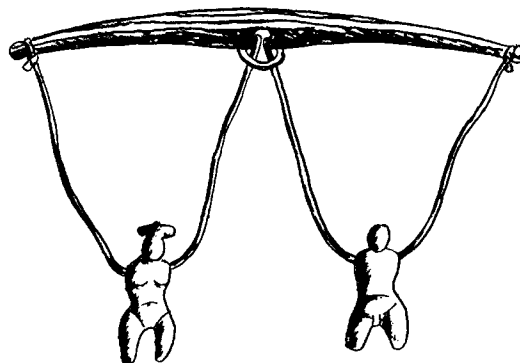
Netværket skal være åbent for alle cirkumpolare unge, uanset om de er medlem af en ungdomsforening eller ej. En af netværkets vigtige funktioner skal være en cirkumpolar studenterudveksling. Flere gange i løbet af konferencen blev ønsket og behovet for en sådan udveksling fremhævet.

Netværket blev knyttet til de allerede eksisterende ungdomsorganisationer, således at man ikke behøvede at starte en hel ny organisation. Netværket skal om muligt redigere og distribuere et cirkumpolart nyhedsbrev. På denne måde åbnes der op for debat og bevidsthed

om, hvad der er de mest presserende spørgsmål i regionen.

I det hele taget blev det flere gange i løbet af konferencen klart, at de unge nærmest tørstede efter at vide mere om hinandens situation, kulturer og regioner.

Ved den afsluttende ceremoni blev en deklARATION læst op på alle de forskellige sprog, der var repræsenteret på konferencen. Heri hed det bl.a.: »Der er ingen tvivl om, at vi er blevet venner på denne konference, og vi har delt vores viden og erfaringer med hinanden. Vi har stiftet blivende kontakter, lad os værne om disse oplevelser. Vi har socialiseret os og besøgt hinanden gennem alle dagene, ligesom symbolet i det grønlandske legetøj.* Lad os vedblive med denne leg i fremtiden.«

»Pulaartut. Tegning af Keld Hansen.

* Konferencen havde som sit logo en pulaartut (besøgsvenner), et legetøj der består af to separate figurer. For at få figurerne sammen skal man føre den ene igennem en knude. Et foretagende, der kun kan lykkes, hvis man mobiliserer både intelligens og tålmodighed. Samvær, der bygger på tålmodighed og intelligens, det var noget som vi også ønskede for vores konference. Som medarrangør kan jeg kun sige, at det lykkedes for de unge at indfri dette håb på en nærmest overvældende måde.